

gevallen der Forsytes, die typische vertegenwoordigers van den hooger Engelschen middenstand, zal besluiten.

Dan zal het een dubbele trilogie zijn, want de Forsyte Saga, die als zodanig verscheen in 1922, bestaat zelf ook uit drie deelen, welke oorspronkelijk afzonderlijk, na elkander, verschenen: *The Man of Property*, *In Chancery* en *To Let*, waartusschen dan nog als „interludes“ ingevoegd zijn *Indian Summer of a Forsyte* en *Awakening*.

We worden in den kring der Forsytes binnen-geleid in den jare 1886, wanneer de Victoriaansche tijd volgens Galsworthy zelf in zijn volle „rijpheid“ is, en in de bladzijden van de Forsyte Saga en het vervolg er op, zien we het verval en den ondergang van den Victoriaanschen geest en de Victoriaansche normen, zooals Galsworthy die ziet: zooals hij ze ziet gekristalliseerd in de materialistische Forsytes, vooral in Soames Forsyte, den „Man of Property“ par excellence, van wien Galsworthy in *De Zilveren Lepel* zegt: „Hij ging nooit naar een kerk, behalve de St. Paulskerk“, doch hij putte een zekere kracht uit hem uiterlijk voorkomen — kerken waren degelijk en hielden zich op een afstand en schenen zich er niet om te bekommeren wat de menschen van hen dachten!“

Daar hebt ge Soames „in a nutshell“: de materialistisch georiënteerde hoogere middenstand, zonder godsdienst, maar „degelijk“ en gereserveerd, voor wien de begrippen eigendom, tehuis, familie het eenige credo zijn: uitstekende dingen op zichzelf, maar die, losgeweekt van het Christendom, alle houvast verliezen. Hadden hij ons ook de oude „degelijke“ Liberalen wel eenig principieel verweer, toen socialisme en communisme het gingen toeleggen op den eigendom en het gezinsleven?

Onwillens heeft Galsworthy in zijn bijna voltooide prachtige dubbele trilogie van romans laten zien, hoe geestelijk-arm en moreel-stuurloos men wordt wanneer de Christelijke zeurdesem niet meer doorwerkt; want de Forsytes van 1886 zijn „degelijk“ en zeer respectabel, maar vrijwel godsdienstloos; en als dan het jongere geslacht (in 't geheel komen we met drie geslachten van Forsytes in aanraking) meent met de godsdienstige en morele „vooroordelen“ van de ouderen afgedaan te hebben, de hypocrisie van den uiterlijken vormgodsdienst der Victorianen te boven te zijn, dan is dat heel goedkoop, want wat zij gezien hebben is op z'n best een caricatuur van het echte Christendom, dat er ongetwijfeld in den tijd van Victoria zeer wel te vinden was in Engeland.

Zoo geeft de Forsyte Saga met het vervolg er op ons slechts een partiëlen kijk op de verandering, die Engeland doorgemaakt heeft: het geeft de evolutie van dat deel van den hooger middenstand, aan wien reeds in 1886 de godsdienst weinig of niets meer te zeggen had, maar het laat liggen een nog veel verschrikkelijker probleem: hoe ontzettend de ontkerstening in Engeland is toegenomen ook in die kringen, die in den tijd van Koningin Victoria nog onder het beslag van den godsdienst waren.

Overigens is de schildering, die Galsworthy ons geeft van de na-oorlogse mentaliteit in den kring dien hij ons heeft ingeleid, erg genoeg. Hij teekent die geestgesteldheid op zijn meesterlijke, losse maar rake, wijze in *De Witte Aap* en *De Zilveren Lepel*.

De eerste roman is genoemd naar een schilderij, voorstellende een witten aap, dien Soames op een goeden dag meebringt voor zijn dochter Fleur, het jonge vrouwtje van den goeie Michael Mont. Het is een Chineesch meesterwerk, dat misschien vijf eeuwen geleden naar het Westen is gekomen (dit vertelt Soames ons in *De Zilveren Lepel*).

De aap houdt even op een vrucht te eten, die hij in de hand houdt en die gelijkt op een sinaasappel; de schillen heeft hij om zich heen geworpen; hij kijkt je aan met oogen, die je niet los laten; wanneer de oogen van een aap stil zijn, zoo zegt de schilder Aubrey Greene, zijn ze de geïncarneerde menschelijke tragedie.

De schilderij van dien aap is een volmaakte allegorie, een scherpe satire op het menschelijke leven: hij eet de levensvruchten en werpt de schillen om zich heen en wordt betrapt, terwijl hij dat doet. Zijn oogen drakken uit, dat hij door de genietingen des levens niet bevredigd is, dat er iets beters is, dat hij niet grijpen kan en hij is bedroefd of boos, omdat hij het niet kan bereiken.

Aubrey Greene vindt, dat er onder de schilderij moest staan: De beschaving op heeterdaad betrapt. Soames stelt voor: Het moderne leven op heeterdaad betrapt. En dat vindt Aubrey ook goed.

Zoo blijkt, dat de op het eerste gezicht eenigzins zonderling lijkende titel volkomen past voor dit boek, waarin het ultra-moderne leven ons getoond wordt.

Evenzoo is het met *De Zilveren Lepel*. Als

men zegt „He was born with a silver spoon in his mouth“ (= hij is geboren met een zilveren lepel in den mond), dan bedoelt men, dat de persoon in kwestie rijke ouders heeft of dat hij een geluks-kind is. In 't algemeen drukt het dus uit, dat iemand door uiterlijk geluk vertroefd, een weelde-kind is.

Dat nu is Fleur, Soames' verwende en would-be hyper-moderne dochter, waarom zich Galsworthy's laatste roman concentreert; dat is ook Engeland, welks naoorlogse problemen een belangrijke plaats in het boek innemen.

In *De Witte Aap* wordt ons verteld hoe Fleur spijt had, dat ze niet kon bereiken het ideaal, dat Marjorie Ferrar, de kleindochter van een markies, haar had voorgehouden: „Mijn eenzucht is de volmaakte vrouw te zijn van den eenen man, de volmaakte bijzit van een ander, en de volmaakte moeder van een derde, alles tegelijk. Het is heel goed mogelijk — ze doen het in Frankrijk“.

Fleur had geprobeerd de eerste twee te vereenigen, maar het liep spaak.

Toen had ze het derde ondernomen. En eerst — zoo blijkt in *De Zilveren Lepel* — ging het nog al, voor haar doen. Maar aan het einde van het boek zien we toch hoe ze het baby-ventje en haar man verlaat om met den oude Soames, die haar altijd verwend heeft, een reis om de wereld te maken. Oorzaak: een nederlaag, dien ze geleden heeft tegen de genoemde Marjorie Ferrar, „the pet of the panjoys“, zooals Michael die noemde, — wat ongeveer zooveel zeggen wil als de lieveling dergenen, die alleen voor hun plezier leven.

Deze Marjorie zoowel als Fleur worden inderdaad treffend gesymboliseerd door den witten aap: ze trachten uit de sappige vruchten van den levensboom (niet boom des levens!) te halen wat ze kunnen, de schillen om zich heen smijtende, — maar ze blijven hopeloos onbevredigd.

Galsworthy laat Marjorie Ferrar de hyper-moderne levensbeschouwing uitzeggen, wanneer zij staat voor den rechter in het proces, dat zij Fleur heeft aangedaan wegens aantasting van haar naam. Zij heft op de leuze van het zich uitleven van den individueelen mensch, die door geen normen is gebonden dan die van zijn eigen lust; de leuze van de amoraliteit (zie *De Zilveren Lepel*).

Fel treft ons de armoede en onvoldaanheid van een leven als van Marjorie Ferrar, tot op groote hoogte ook dat van Fleur, hoewel die teumiste nog haar man en baby heeft, en wanneer Michael zegt, doelende op Marjorie's houding voor den rechter: „Peweren wij niet dagelijks hetzelfde?“ kan antwoorden „Ja, maar wij doen het niet“, — hoewel zij er zelf wel heel gevaarlijk dicht aan toe was geweest om het ook in praktijk te brengen.

Galsworthy is evenmin tevreden over het tegenwoordige als over den tijd van Koningin Victoria: „We have but jumped out of a frying-pan into a fire“ (= we zijn van den regen in den drup gekomen) zegt hij in zijn voorrede vóór *The Forsyte Saga*. Nog beter zouden we kunnen zeggen, dat men, zelfs in de door hem geschetste kringen, van den wal in de sloot is geraakt.

Gaarne had ik Galsworthy's besproken werk vergeleken met *De Opstandigen* van Jo van Ammers-Küller, dat er in opzet eenige overeenkomst mee vertoont. Ik was het ook werkelijk van plan, maar darf niet meer van de ruimte van *De Reformatie* in beslag nemen. Beide werken, het Engelsche en het Hollandsche (dat pas vertaald is in het Duitsch) zijn belangrijk genoeg om het voor den lezer de moeite waard te maken het voor zichzelf te doen. Wat ik dan ook kan aanraden.

I. VELDKAMP.

PERS-SCHOUW.

Over Genesis I.

Gelijk we beloofden volgt hier nog een enkele passage uit het antwoord, dat dr H. W. v. d. Vaart Smit in „Geref. Theol. Tijdsch.“ gaf aan dr N. D. v. Leeuwen, in betrekking tot de kwestie der 6 „dagen“ (al of niet als „tijdperken“ te zien) in Genesis I.

Eerst, sprekende over de verheffing van de „wetenschap“ tot norm in de exegese van de scheppingsdagen, zegt de auteur:

Sinds de dagen dat ik in 1915 begon aan de meer intensive studie der natuurphilosophie en in 1917 mijn dissertatie „De natuurphilosophie en het theisme“ ter perse leggen kon, heb ik wel — het zij in alle bescheidenheid opgemerkt — zoo ongeveer van de meeste resultaten der „natuurwetenschap“ kennis mogen nemen. En ik kan met den meesten nadruk zeggen en handhaven, zelfs zonder vrees voor eenige gemotiveerde tegenspraak, dat er geen enkel gegeven, geen enkel resultaat der „natuurwetenschap“ bestaat, uit hetwelk met eenige exactheid een tijdperken-leer zou blijken. De tijdperken-leer is hypothese, theorie en niet dan theorie. En ik kan het zelfs nog sterker zeggen, namelijk aldus: de tijdperken-hypothese is een theorie, die op geen enkel gegeven steunt en geen enkel gegeven der natuurwetenschap verklaart. De tijdperken-leer is niets dan een „geloof“, dat men onder de „gegevens“ der natuurwetenschappen schuift en waarbij men zich aangereikt, dat er een „verklaring“ van die gegevens

gevonden is. Maar het is een slecht geloof. Want het verdoezelt het ontbreken eener verklaring, — of het verwerpen van de leer der Schrift — zonder in werkelijkheid iets anders te doen, dan de moeilijkheid in een onoverzienbaar en onvoorstelbaar aantal miljoenen van jaren verdrinken. De Schrift „verklaart“ de gegevens der natuurwetenschap althans nog. Want als de Schrift naar de geestelijke wereld wijst en zegt dat de door de natuurwetenschap nooit en nergens gevonden schakels van „het eene“ tot „het andere“ en „hogere“ liggen in de scheppingsdagen Gods, dan geeft dit ons een „verklaring“ waarbij we wel niet doorgronden maar dan toch verstaan. De tijdperkenleer echter verklaart niets en doet niets verstaan; dan alleen het negatieve, dat een verklaring ontbreekt. De tijdperken-leer is zuiver hypothese en wel nit die kringen die meenen, dat als alles maar miljoenen van jaren duurt het vanzelf van aap tot mensch gaat.

Thans merkt de schrijver op, evenals dit indertijd reeds door mij gedaan werd, toen ik in dit blad de later geheel en al de vergetelheid prijsgegeven Urechtliche concept-bezwaren tegen de Asser synode besprak, dat met verschil maakt of men de „dagen“ van Genesis I als tijdperken gaat zien „op gezag“ van „de“ wetenschap, dan wel „naar aanleiding“ van de wetenschap, evenwel op grond van de Schrift en met binding aan de gegevens der Schrift. We lezen:

Rijst hierbij de vraag: maar zij aanvaardt toch ook niet dat „dag“ in Gen. I zonder meer „dag van 24 uur“ beduidt? Dan is het antwoord hierop zeer zeker: neen, dat aanvaard ik niet. Echter op geheel andere gronden. Ging het om „de“ stand van „de“ wetenschap, om natuurkunde of geologie, en om haar tijdperkenleer, dan had ik talloze redenen, om met de meest mogelijke beslistheid, elk tijdperken-gescharrel te verwerpen. Timeo Danaos et dona ferentes, ik vrees de Danaërs, ook wanneer ze geschenken brengen. Wij moeten met den rug gaan staan naar de tijdperken-hypothese en met het aangezicht naar de Schrift, wars van elk concordisme. Maar juist dan rijst een andere vraag. Staat wij met het gezicht naar de Schrift, dan komt exegetisch de vraag: wat zegt de Schrift zelve? En mijns inziens staat het zoo — en reeds wees ik in dit tijdschrift (p. 23 v. van dezen jaargang) hoe vele theologen dit inzicht deelen en daarin voortgaan — dat de Schrift in deze niet met duidelijkheid spreekt. De Schrift spreekt wel van „dag“ (of eigenlijk in het Hebreeuwsch van „jom“) doch of hier nu in Gen. I voortdurend en zonder onderscheid zonnedagen van 24 uur mee bedoeld zijn is zoo maar niet uit te maken. Soms zou men het wel willen. Als ik aan de tijdperken-hypothese denk, zou ik van harte begeeren, dat uit te maken ware: de Schrift spreekt van dagen van 24 uur. Het is echter nu eenmaal zoo, dat wij aan de Schrift geen exegese opdringen mogen. De klaarlijkheid ontbreekt op dit punt. En de bescheidenheid ten opzichte der Schrift verplicht dus tot stilte zijn en wachten. Het is absoluut niet zoo, gelijk dr v. L. ten faveure van zijn nieuw-Westersche import schrift als zou de Schrift hier met duidelijkheid spreken. En ook beduidt de „bescheidenheid“ die wij bepleiten bij de exegese van het woord „dag“ absoluut niet een aanvaard van „de“ tijdperken-hypothese. Verre van dat (zie Bayvinck, Dogm. II, p. 311 v.).

Opmerkingen als deze zijn den laatsten tijd meer gemaakt. Toch doen sommige adressanten aan de synode duidelijk zien, dat zij er geen nota ooit van namen, dat het zoo ook wel kon.

De bijbel en „het wereldbeeld“.

In het artikel van dr H. W. v. d. Vaart Smit komt ook de vraag ter sprake, of de bijbel ons een bepaalde theorie geeft over het „wereldbeeld“. Tegenover dr v. Leeuwen zegt de schrijver:

Verder: Dr v. L. spreekt in zijn „Contra“ herhaaldelijk van de cosmologische voorstellingen der oud-Oostersehe menschen, welke aan de Schriftformuleeringen ten grondslag liggen en zegt in dit verband onder meer dat de cosmologische voorstelling der H. Schrift niet „heliocentrisch“ (de zon als middelpunt nemende) is zooals de onze, maar geocentrisch (de aarde als middelpunt nemende).

Ik geloof niet, dat dit juist is. De Schrift is noch heliocentrisch, noch geocentrisch, doch spreekt de taal van het dagelijksch leven en is daardoor goed en waar en schoon in elken tijd, zoowel vóór Copernicus als na Copernicus en blijft goed en waar en schoon ook als de allernieuwste tijd de heliocentrische visie weer inruilt voor die van Einstein en dr v. L.'s uiteenzetting van „boven“ en „beneden“ weer voor verondersteld verklaart. Het is dan ook volkomen onjuist, als dr v. L. zegt, „dat wij de cosmologische voorstelling der H. S. ter wille van de resultaten der natuurwetenschap losgelaten hebben“. Het is veeleer zoo, dat wij herhaaldelijk onze eigen cosmologische voorstellingen hebben op te geven en telkens opnieuw ervaren dat niettemin de Schrift dezelfde blijft, omdat zij niet de taal van één tijd, maar van elken tijd spreekt, de taal der dagelijksche ervaring, die altijd weer is en blijft.

Het standpunt van dr v. d. Vaart Smit. In zijn artikel, boven geciteerd, besluit de schrijver met deze opmerkingen:

En dit is ook, wat mij op dit oogenblik aan de zijde der Asser synode doet staan. Ik wil nadruk leggen — en blijven leggen — op den visch van het persoonlijk geloofsleven. Maar ik wil dit doen in absolute gehoorzaamheid aan de openbaring Gods in Zijn Woord. En iedereen, die in botsing komt met den geest of de letter der Gereformeerde belijdenisartikelen aangaande de Heilige Schrift, vindt in mij, naar ik hoop en bid, nu en steeds, een getuige tegenover zich.

Van eenige verandering van standpunt is bij mij geen sprake.

Wel echter wil ik dit nog zeggen, dat wat uit den kring der thans „bezwaarden“ naar voren komt, mij in velerlei opzicht een deceptie is. Ik meende in de

¹⁾ Thomas Hardy bracht een groot deel van zijn leven door in Dorchester, een provinciedorpje in 't Z.-W. van Engeland, waar hij nog woont.

²⁾ Natuurlijk niet om daar den dienst bij te wonen, maar omdat het een historisch monument is van de Engelsche macht en grootheid (J. V.).